

PAN

DØDELIG IDYLL
AV **KNUT HAMSUN**

REGISSØR, SCENOGRAF OG KOMPONIST **ARNE NØST**
BEARBEIDET AV **ARNE NØST** OG **CARL JØRN JOHANSEN**
MED UTGANGSPUNKT I **YNGVE SUNDVORDS** DRAMATISERING

[UNDERVISNINGS MATERIELL]

ROGALAND TEATER

ROGALAND
TEATER

TEATER ER EN OPPLEVELSE, DEN KAN IKKE OPPLEVES FEIL.

DET FINNES INGEN FASIT PÅ HVORDAN MAN SKAL GÅ FRAM I MØTET MED EN TEATERFORESTILLING. NOEN GANGER KAN DET VÆRE FINT Å KOMME UTEN FORKUNNSKAPER OG BARE TA IMOT FORESTILLINGEN OG SE HVOR DEN TAR DEG HEN. ANDRE GANGER ER DET BÅDE GØY, OG TIL STOR HJELP, AT MAN SETTER SEG GODT INN I FORESTILLINGEN FØR MAN SER DEN.

Å gå på teater er en komplisert ting å holde på med. Det kombinerer kunst, underholdning og fritid. Man kan gå på teatret av så forskjellige grunner som for eksempel underholdning, læring, estetikk, eller virkelighetsflukt, ofte er det en kombinasjon av disse.

Teateropplevelsen er flyktig, den vil bare eksistere i den tid dere sitter i salen og vil aldri komme igjen. Teater er flyktig. Skuespillerne forsøker selvfølgelig å gjøre noenlunde det samme hver kveld, men det vil alltid være små nyanser. Noen ganger vil feil oppstå og man forsøker å rette de, noen ganger for en publikummer et hosteanfall under en dødsscene, en mobil kan ringe. Ingen forestilling er den samme.

I motsetning til kunsten man opplever på et museum, der kan man være noenlunde

sikker på at utstillingen er den samme hvis man besøker den neste dag, er teater levende mennesker som underholder andre levende mennesker og det eksisterer kun fordi publikum ser på. Den store teatermann Peter Brook definerer teater som: A spiller B, mens C ser på. Så enkelt er det.

Det har eksistert og eksisterer teaterformer som dyrkes uten et publikum, men dette er et teaterteoretisk forskningsprosjekt. Generelt må man si at teater er en av de få tilbakeværende arenaer hvor kunsten oppstår i møtet mellom mennesker.

Mange er litt redde for å gå i teatret. Den gamle fordommen om en eim av høykultur sitter fortsatt i hos mange. Man skal kle seg fint, tale kultivert, det er bare gamle damer som går i teatret og det varer i alt for lang tid.

Det oppleves også som om det er et krav om å forstå. Hva handler det om? Hva vil de si? Hvorfor gjorde de det på den måten? osv. Hvis man sitter under forestillingen og stresser over de spørsmål, kan man fort gå glipp av en opplevelse!

Vi påstår at den simultantolkende publikummer snyter seg selv for teateropplevelsen. Refleksjonen over det man har sett foregår etterpå. Under forestillingen er det følelsene og inntrykkene som styrer.

Ingen har rett, 2+2 er ikke alltid 4 i teatret. Regissøren har selvfølgelig en tolkning av stoffet, men hver eneste publikummer kommer inn i teatret med sin personlige bagasje. Denne vil selvfølgelig farge ens opplevelse av stykket. Derfor kan man ikke diskutere eller snakke om en teateropplevelse i termene rett og galt. Men man skal kunne begrunne hvorfor man synes som gjør.

Her skal tilknyttes at i denne her sammenhengen vet vi faktisk ikke 100% om William Shakespeare skrev dette stykket, og hvis han gjorde det er det ikke sikkert at det er denne teksten. Ingen nedskrevne manus fra Shakespeares hånd er funnet. I perioden etter hans død ble det ikke spilt teater pga. den engelske borgerkrigen. Da teatrene ble åpnet igjen etter noen år, var engelsk dramatikk umoderne, Shakespeares tekster ble nærmest for folkeeventyr å betrakte, man brukte de som man ville.

Men noen ting kan man bli enige om. De helt indiskutable fakta. Og det er det vi kan se og det vi kan høre. Scenografien, lyset, kostymene, rekvisittene og lyden, musikken og ordene og stemmene.

Disse inntrykkene danner grunnlaget for den personlige tolkningen og den personlige opplevelsen.

Anders Dale

Glahn: Han er 30 år gammel og løytnant av rang. Hans liv i naturen skaper konsekvenser for hans sosiale opptredener. Hemmeligheten til Glahns lykke ligger i hans livsholdning. Glahn lever et bekymringsløst liv. Han tar livet som det kommer og lever en dag om gangen. Glahn er en drømmer og tilbringer mye tid på dagdrømmeri. Disse fantasiene er stort sett erotiske og handler om to ting: Naturen eller en kvinne, Iselin.

Ragnhild Arnestad Mønness

Edvarda: Hun er 20 år gammel og bor sammen med sin far, Hr Mack. Hun er enebarn og uten mor. Edvarda er trent i selskapslivets skikk og bruk. Hun opptrer høflig og med stor sikkerhet og lar seg ikke kve av noen regler. Edvarda setter seg selv over alle andre, og hun er altså for stolt til å kunne innrømme noen feil.

Helga Guren

Eva: Hun er enkel, stille, medfølelse, øm og trofast. Hun er alt det Glahn savner hos Edvarda. Eva elsker Glahn på tross av hans manglende trofasthet og interesse. Eva er en kontrast til Edvarda, og det er til Eva Glahn søker trøst når Edvarda er vanskelig.

Roar Kjølv Jenssen

Baronen: Blir hentet av Mack i Russland. Han forsker på skjell og små dyr i havet. Han er en meget lærd mann som Edvarda lar seg fascinere av. Glahn ser han som en rival i kampen om Edvardas gunst.

Marko Kanic

Doktoren: Doktoren i Sirilund er Edvardas fortrolige. Samtidig er han belærende, bedrevitende og prøver å tukte henne. Doktoren blir også utsatt for sjalusien til Glahn.

Espen Hana

Mack: Han er faren til Edvarda og stedets mektige handelsmann. Han har vært borte på en reise til Russland, og da han kommer hjem igjen har han med seg en finsk baron. Det blir klart at han har til hensikt å finne en god make til sin

FØR FORESTILLINGEN

**JOBB SAMMEN TO OG TO.
DERE KAN BRUKE INTERNETT.**

1. Hvilke forventninger eller assosiasjoner får du av tittelen PAN av Knut Hamsun?
2. Har du støtt på denne tittelen før? I hvilke sammenhenger?
3. Gå inn på www.rogaland-teater.no og les hva Rogaland Teater skriver om forestillingen. Hvordan er det det visuelle uttrykk? Hvordan "selges" forestillingen? Hva gjør dette med dine forventninger? Kan du finne noen kritikere av forestillingen?
4. Hvem medvirker i forestillingen. Er det noen av disse skuespillerne du kjenner fra andre forestillinger eller film og tv? Hva gjør dette med dine forventninger?
5. Instruktøren er Arne Nøst. Hvem er han? Hva gjør det med dine forventninger?

ETTER FORESTILLINGEN

Hvordan man opplever en teaterforestilling kan variere fra dagsform til interesse for temaet den behandler, om man kjenner musikken, og om man forstår måten skuespillerne spiller på. Noen ganger går man ut fra en forestilling og er ferdig med den, andre ganger surrer den rundt i hodet lengre. Det er ikke alltid man kan sette ord på hvorfor man mislikte eller likte den forestillingen man nettopp har sett. De neste oppgavene er ment som en hjelp til å huske og analysere forestillingen du har sett ved å bryte den ned i små biter for så å sette den sammen igjen.

1. Lag et kort handlingsreferat av hva dere så. Hvem traff vi, hvor var vi og hva skjedde. Prøv å gi en nøytral beskrivelse, uten å tolke.

2. Hva likte dere med forestillingen, det beste, det morsomste, det merkeligste, det dårligste, det mest rørende, det gjenkjennelige? Det dere ikke skjønnte osv. Alt er lov, men dere SKAL begrunne deres meninger!

OPPGAVER

FORM OG ESTETIKK

SITT SAMMEN FIRE OG FIRE.

SCENOGRAFI er et scenisk element som understøtter regien. Det er rommet skuespillerne befinner seg i, lyset, video, rekvisitter, kostymer. Noen ganger illustrerer scenografien miljøet scenen utspiller seg i, ute, inne, stue, kjøkken også videre. Scenografien kan være realistisk med riktige møbler, vinduer og vegger. Andre ganger kommuniserer scenografien mer abstrakt eller symbolsk, og har sine egne kommentarer til tematikken i teksten. Hvordan var Arne Nøst sin scenografi i denne forestillingen?

- **Hva så dere? Former, materiale, kostymene, motsetninger og likheter.**
- **Hvilke assosiasjoner gir scenografien deg?**
- **Understøtter scenografien tematikken? På hvilken måte?**

VIDEO er en vesentlig del av scenografien i «PAN», det er projeksjoner nesten hele tiden.

- **Hvordan ble videoelementet brukt?**
- **Hvilken effekt hadde det på deg som publikum?**
- **Var videoen symbolsk, illustrerende eller kontrasterende?**

LYSDESIGN er et eget kunstnerisk uttrykk, lyset som scenografien kan understøtte forestillingen, gi naturlig lys, si noe om det er varm eller kaldt, morgen eller kveld, men lys kan også ha sin egen stemme eller uttrykk i forhold til stykkets tematikk og stemning.

- **Hvordan var lyset i «PAN»?**
- **Symbolsk eller naturlig?**

MUSIKK benyttes i mange teaterforestillinger for å få publikum i en spesiell stemning eller for å kommentere det som skjer på scenen.

- **I «PAN» benyttes det også musikk. Kan du si noe om musikken? Var det noen referanser fra musikk du har hørt før? Husker du hvordan den ble brukt?**

MUSIKK som ikke nødvendigvis er å betegne som musikk er en vesentlig del av hele universet i «PAN». Det er lyd nesten hele forestillingen igjennom

- **Kan du si noe om effektbruken?**
- **Kan du si noe om lydbildet?**
- **Er det symbolsk eller naturlig?**

REGI er hvordan instruktøren har komponert forestillingen, helheten, energien, rytmen og tempoet. Regissøren er kunstnerisk ansvarlig for forestillingen. Regien bestemmer hvordan skuespillerne sier teksten, om de har en realistisk spillestil eller ikke, og om man spiller som om publikum ikke er tilstede (fjerde vegg) eller om man tidvis snakker direkte til publikum. Ulik regi kan gi helt forskjellige forestillinger utfra samme manuskript eller samme tekst.

- **Kan dere si noe om regien i «PAN»?**
- **Snakket de direkte til publikum?**
- **Var skuespillerne realistiske?**
- **Hadde skuespillerne samme spillestil gjennom hele forestillingen? Var de på scenen hele tiden? Hvordan var rytmen?**
- **Hvordan forholdt skuespillerne og karakterene de spilte seg til scenografien i rommet?**
- **Hvordan var stemningen?**

OPPGAVER

FORDYPNING

BOK VS. TEATERFORESTILLING

Forfatteren av et episk eller lyrisk verk står alene i møte med sin leser. Det er gjennom ordene forfatteren skriver og bildene leseren får i sitt hode magien oppleves. For en dramatiker er det litt andre premisser som rå. Dramatikk er skrevet for å bli omsatt til en scenisk virkelighet – til teater av kjøtt og blod med skuespillere som handler. Dette vil i praksis si at dramatikerer ikke er alene om verket – den ferdige forestillingen. Instruktøren tolker teksten og viderefører sin lesning inn i et scenisk regikonsept. Regissøren samarbeider med musiker, scenograf, koreograf og skuespillere. Hver og en vil ta med seg noe av seg selv og sin lesning inn i forestillingen – det er teaterets natur.

- **Drøft forskjellene mellom det å lese en bok og det å oppleve en forestilling. Hva anser dere som de største forskjeller og hvilke konsekvenser for det for dere som leser eller publikum?**

TEATER VS. FILM VS. BOK

Pan har også blitt filmatisert, først i 1922 senest i 1995. De tidlige versjoner er vanskelige å skaffe, men 1995 versjonen kan lånes på biblioteket.

- **Hva er forskjellen på å være publikum for de tre forskjellige uttrykksformene? Likheter forskjeller, hvordan oppleves det kollektivt og individuelt? Ingen ting er feil, bare husk å begrunn tankene.**

OPPGAVER

KNUT HAMSUN

BOK VS. TEATERFORESTILLING BEGREPET «Å TA EN HAMSUN»

er en flåsete måte å si noe om at man kan respektere kunsten, selv om man tar avstand fra kunstnerens holdninger eller liv. Nesten alle debatter omkring Hamsun forfatterskap er preget av at Hamsun før og under 2. verdenskrig åpenlyst støttet deler av Nazistenes ideologi. Han ble aldri dømt i etterkrigsoppgjøret, men ble regnet som en med svekkende sjelsevner og plassert på et gamle hjem. Likevel betrakter vi Hamsun som en av de største norske forfattere gjennom tidene. Men det blir det til stadighet stor debatt når en kommune f.eks. vil oppkalle en plass eller vei etter Hamsun?

- Er kunstneren adskilt fra sin kunst?
- Kan man sette pris på kunsten, selv om man vet at er uenig i kunstnerens livssyn eller handlinger?
- Er det viktig å vite noe om kunstneren før man oppsøker kunsten hens.
- Hvor går grensen for tilgivelse/forbrytelse – hvor stor skal kunsten være for at man kan overse feiltrinn som bagateller? Hvor lang tid må der gå, eller skal man aldri glemme?
- Kan dere komme med andre eksempler hvor man kan diskutere disse problemstillingene Begynn med Kevin spacey og XXXtentacion, og finn selv på flere.

GOD FORNØYELSE!

